

A Nemzeti Művelődési Intézet Kulturális Közfoglalkoztatási Programjáról

2013. november 1 – 2014. április 30.

A Nemzeti Művelődési Intézet 2013. november 1-jén indította Kulturális Közfoglalkoztatási Programját, amely 2014. április 30-ig, azaz 6 hónapig tartott. A mintaprogramhoz 1895 partnerszervezeten keresztül, összesen 4423 közfoglalkoztatott csatlakozott három munkakörben (közösségi munkások, asszisztensek, közösségi koordinátorok).

A partnerszervezetek és ezzel együtt a foglalkoztatottak száma a megyei sajátosságokat tükrözve oszlott meg az ország különböző részein. A legtöbb szervezet Kelet-Magyarországról és Dél-Dunántúlról csatlakozott a programhoz, és ezekben a megyékben dolgozott a legtöbb közfoglalkoztatott is.

A közfoglalkoztatottak összlétszámából az április 30-i zárás adatai szerint 480 fő tudott elhelyezkedni máshol (11%), zárása után pedig a korábbi közfoglalkoztatottak további (minimum) 11%-át a partnerszervezet továbbfoglalkoztatta, tehát a *Kulturális Közfoglalkoztatási Programhoz csatlakozottak legalább 22%-a el tudott helyezkedni a program alatt vagy azt követően.* A dolgozók alacsony átlagéletkora miatt ez még figyelemre méltóbb adat, hiszen sok fiatal ezen program keretein belül szerezte meg

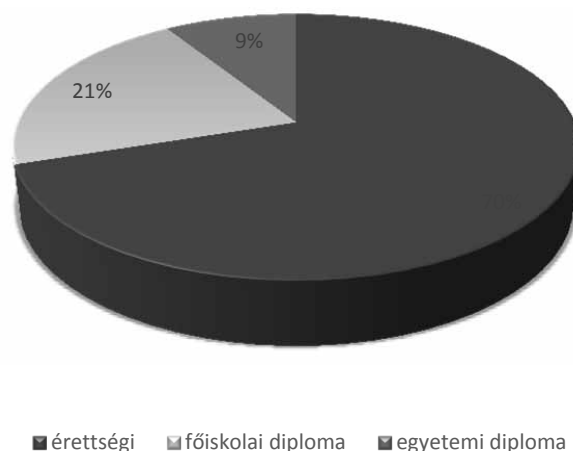
első munkatapasztalatait. A mobilitási értékek megyénként eltérőek: akadtak olyan területek, ahol kevésbé volt jelentős (elsősorban az aprófalvas területeken), míg egyes dunántúli megyékben vagy a fővárosban az alacsony dolgozói számhoz képest igen sokan el tudtak helyezkedni.

A közfoglalkoztatottak sokrétű tevékenységet végeztek, segítették a fo-

gadó települések közösség-, társadalom- és gazdaságfejlesztő munkáját, ugyanakkor hozzájárultak az ágazati szakpolitikai célok megvalósításához is.

A programban a közfoglalkoztatottak a közművelődés területén végzett hatékonyabb munkájuk érdekében 46 óras képzésen vettek részt, összesen 171 kurzus keretében.

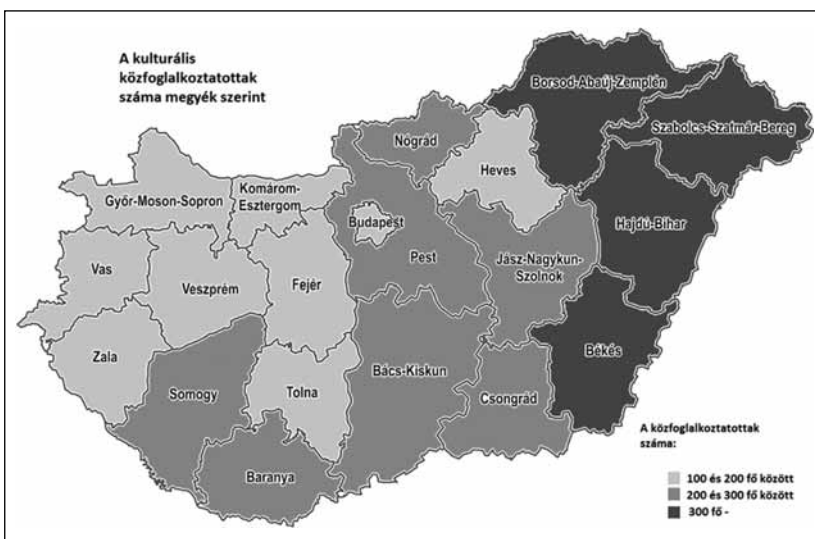
A közfoglalkoztatottak legmagasabb iskolai végzettsége

1. ábra A közfoglalkoztatottak legmagasabb iskolai végzettsége

A pályakezdők, a *hátrányos helyzetű térségekben* élők, a kis lélekszámú településeken élő munkaképes korú nők helyzetén a program egyértelműen javítani tudott.

A program során összesen 11 különböző téma mentén kidolgozott (személyes közfoglalkoztatotti nyitó, lakossági, települési, intézményi, civil szervezeti, ifjúsági, művészeti csoportok és azok tagjai, első világháborús, helyi példaképek, személyes közfoglalkoztatotti záró) *kérdőíves felmérést végeztek* a közfoglalkoztatottak. A kapott több tízezer elemből álló adatbázis olyan átfogó képet ad a mai magyar társadalom kulturális helyzetéről, *annak egyes szegmenseiről*, amilyenre eddig még nem volt példa.

3. ábra A kulturális közfoglalkoztatottak száma megyék szerint
Térképsablon forrása: KSH, saját szerkesztés

1. A közfoglalkoztatottak személye

Életkori adatok

A kulturális közfoglalkoztatásban dolgozók átlagéletkora 32 év volt, 39%-uk (megközelítőleg 1 700 fő) 25 év alatti, 58%-uk pedig 32 év alatti volt.

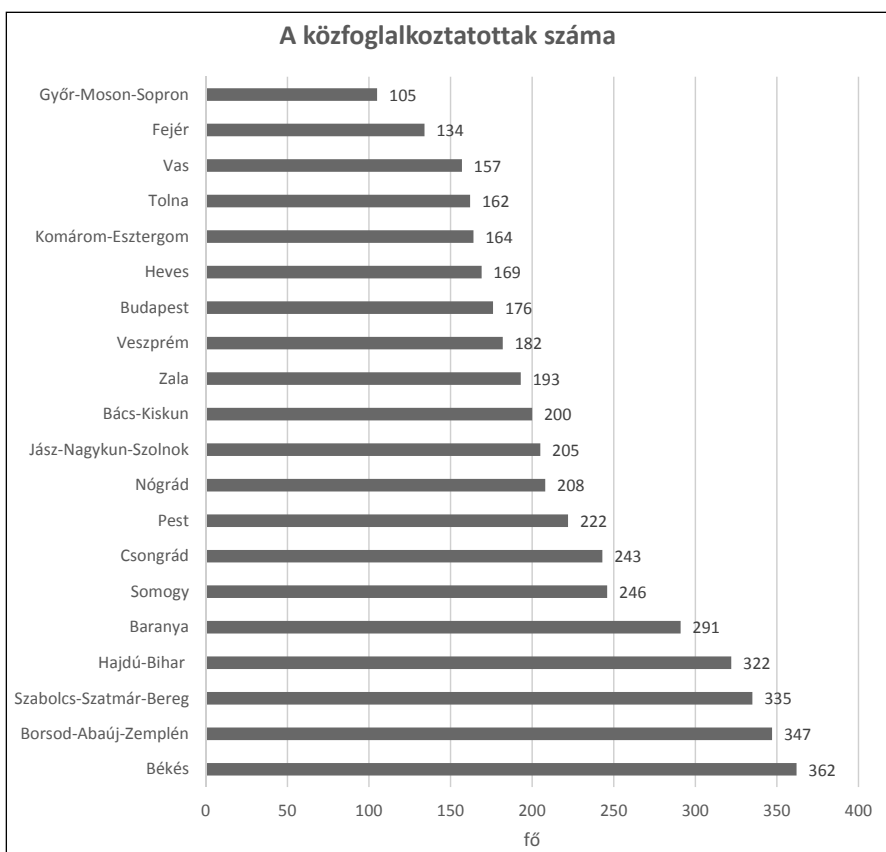
Iskolai végzettség

A programban azok vehettek részt, akik legalább érettségivel rendelkeztek. Az alábbi ábra a kérdőíves adatfelvétel adatai alapján a program résztvevőinek iskolai végzettsége szerinti megoszlását mutatja. A résztvevők 70%-a érettségivel, 30%-a pedig diplomával rendelkezett.

Létszám adatok

A dolgozók teljes létszáma a kulturális közfoglalkoztatási program során 4 423 fő volt. Ez a programba belépett összes foglalkoztatott száma. A program 4 000 fő átlag foglalkoztatását támogatta, amelyet a programidőszak 6 hónapjának átlagaként kell értelmezni.

Minden megyében sz Hajdú-Bihar, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Borsod-Abaúj-Zemplén és Békés megyében, megyénként több mint 300-an vettek részt a programban. Ezen számadatoknál a megyék népessége, a munkanélküliség aránya, a hátrányos helyzetű térségek aránya, a bevont partnerszervezetek száma mind befolyásoló tényező volt. Összességében megállapítható az ország keleti és nyugati megyéi közti különbség.

2. ábra A Közfoglalkoztatottak száma megyénként (N=4423)

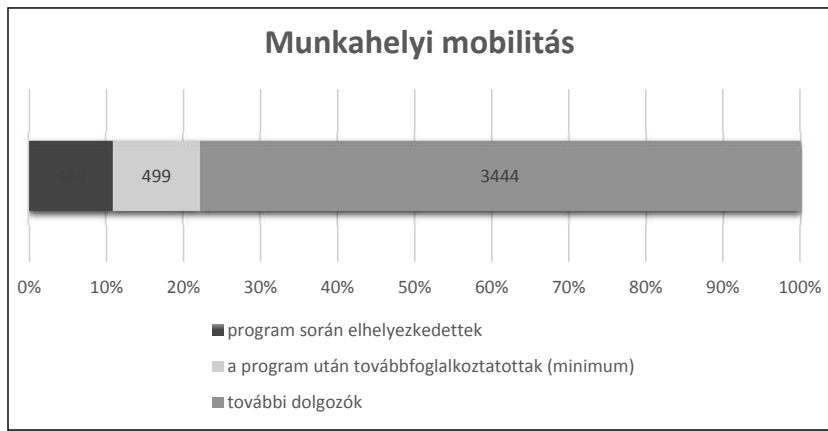
Munkakörönkénti létszám adatok

A közfoglalkoztatottak három munkakörben dolgoztak: közösségi munkásként (3946 fő), asszisztensként (306 fő) és koordinátorként (171 fő). Megyénként és időszakonként igen eltérő arányban, így ezen adatok összesítő adatok.

Munkahelyi mobilitás

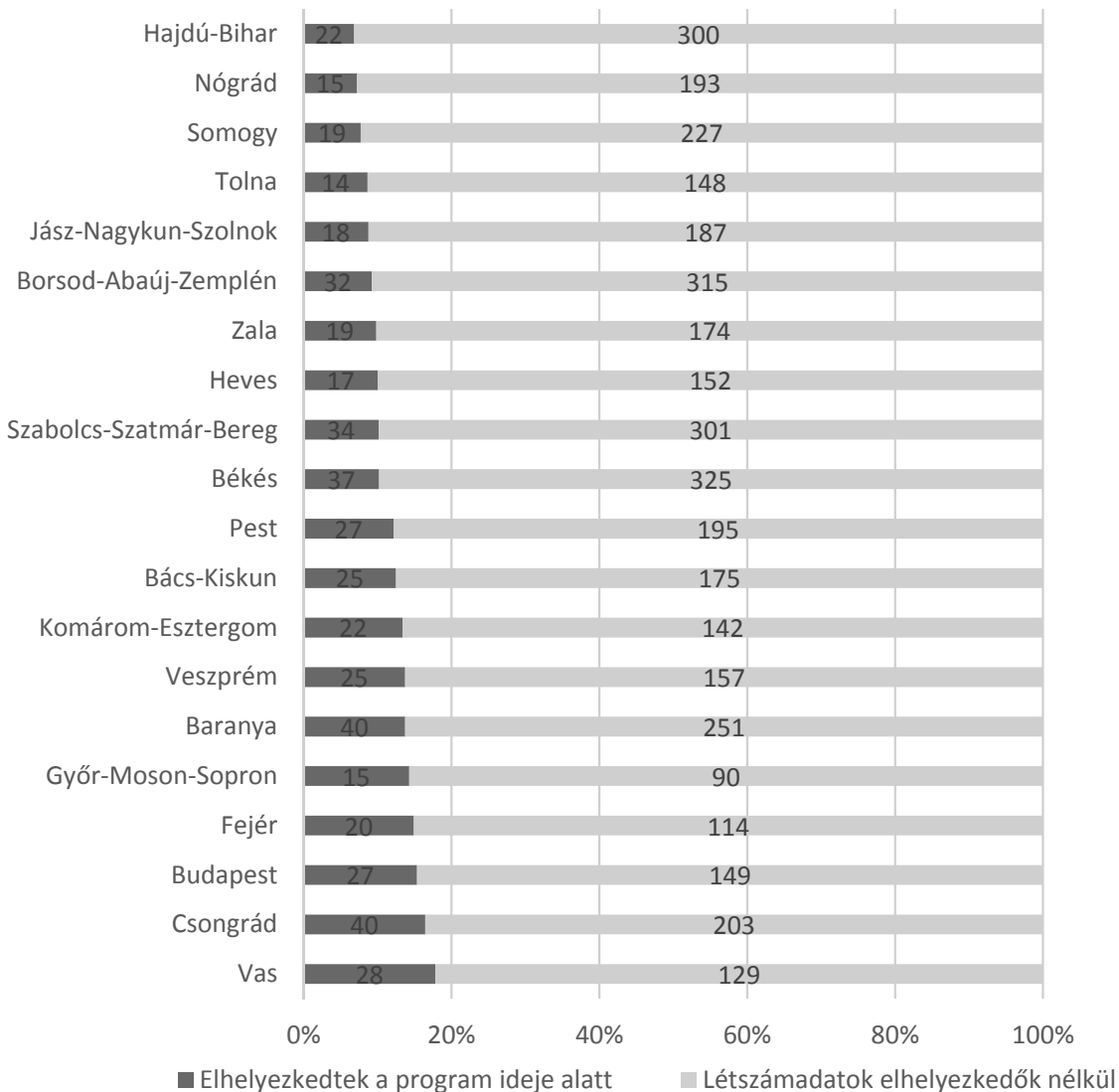
A programidőszak alatt összesen 480 közfoglalkoztatott helyezkedett el más munkáltatónál. Ez az összes közfoglalkoztatott 11%-a.

A partnerszervezetektől érkezett visszajelzések* alapján az intézmények egy főt 279 esetben, egynél több személyt pedig 110 esetben foglalkoztattak tovább a program zárását követően, ami legkevesebb 220 főt jelent. Így a partnerszervezetek által a program után *továbbfoglalkoztatottak száma minimum 499 fő*, ami a kulturális

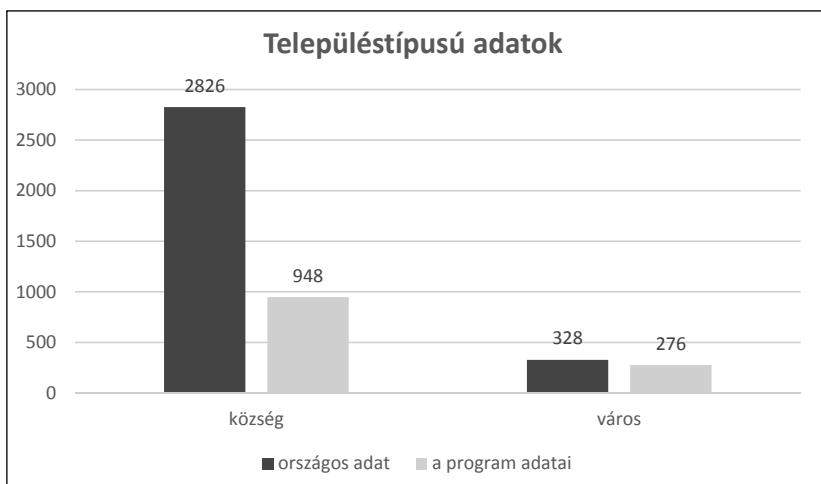
4. ábra Munkahelyi mobilitás

Megyei létszámadatok az elhelyezkedők száma és aránya szerint

5. ábra Megyei létszámadatok a program alatt elhelyezkedők száma és aránya szerint (N=4423, ebből elhelyezkedők N= 496)

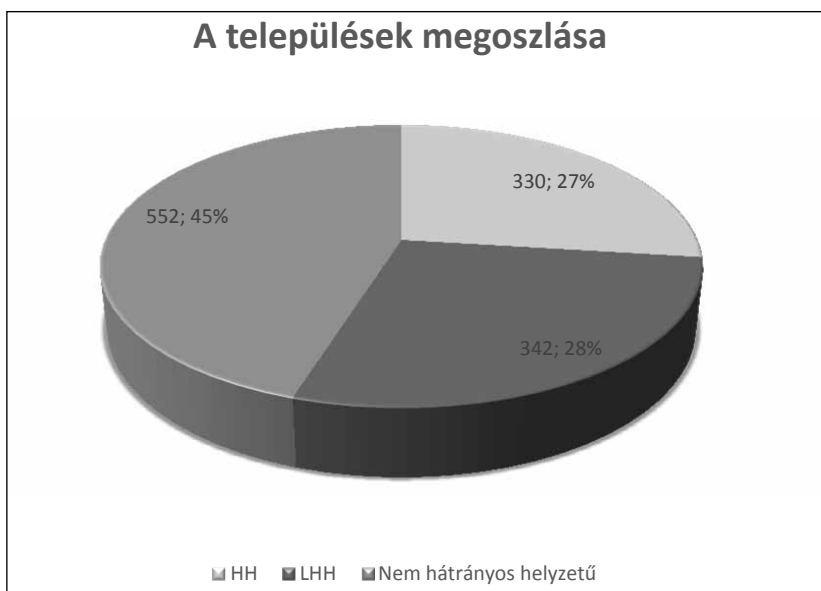
* A partnerszervezetek körében végzett záró felmérés eredményeiről részletesebben a „A Kulturális Közfoglalkoztatási Program eredményei a részt vevő partnerszervezetek záró adatfelvételei tükrében” című írásunkban olvashat.

6. ábra településtípusú adatok – (Országos: N=3154, Program: N=1224)
Adatok forrása: KSH, NMI

7. ábra A közfoglalkoztatottak számának megoszlása kis lélekszámú településeken (N=1710)

8. ábra A települések megoszlása a kistérségek besorolása alapján (N=1224)

közfoglalkoztatáshoz csatlakozott 4423 személy legalább 11%-a.

A projekt közben elhelyezkedők számából (480 fő) és a partnerszervezeteknél a program lezárását követően elhelyezkedők számából (legalább 499 fő) megkapjuk a *munkahelyi mobilitás* értékét, ami *minimum 22%*.

Az 5. ábrán sötét színnel jelezve azok száma és aránya látható, akik elhelyezkedtek a program lezárta előtt. Noha a legtöbben Baranya, Békés és Csongrád megyében helyezkedtek el a program közben, az adott megye összes dolgozójához képest a legnagyobb arányú mobilitásról Győr-Moson-Sopron, Fejér, Csongrád és Vas megyében, valamint Budapesten számolhatunk be.

Ezek magyarázata az lehet, hogy *a fejlettebb megyék esetében jobb a lehetőség munkát találni*, így nagyobb esélye van a munkavállalóknak az elhelyezkedésre, mint a hátrányos helyzetű, kevésbé jó adottságokkal, gazdasági mutatókkal rendelkező megyékben.

2. A közfoglalkoztatásban részt vevő települések

A programban 1224 településen, vagyis az összes magyarországi település (3154) 39%-án kerültek közfoglalkoztatottak alkalmazásba.

A 6. ábrán látható adatok a kulturális közfoglalkoztatáshoz csatlakozott települések számára vonatkoznak.

A kulturális közfoglalkoztatásban a *községek aránya (77%)* sokkal magasabb volt, mint a *városoké (23%)*. A programban résztvevők 47,1%-a községekben tevékenykedett. A községek magas és a községekben dolgozók alacsonyabb aránya arra utalhat, hogy a kisebb településeken kevesebb partnerszervezet működött, vagy a szervezetek kisebb létszámmal dolgoztak.

A kistépüléseken élők száma és aránya a következő ábra szerinti megoszlást mutatta: 500 fő alatti lélekszámú településen ténykedett az összes foglalkoztatott 5,8%-a, 501 és ezer fő feletti településtípusban 9,9%, továbbá ezer és háromezer fő között 24,3%. A *háromezer fő alatti kategóriába*

került a válaszadó közfoglalkoztatottak negyven százalékára. A programba bevontak fele 5000 főnél kisebb lélekszám szerinti településen (falu, város) működött közre.

A program települései 27%-ban hátrányos, 28%-ban pedig a leghátrányosabb helyzetű kistérségekből kerültek ki, azonban a települések 45%-a nem hátrányos helyzetű kistérségben található.

A 33 LHH-s kistérségben él a magyar népesség 10%-a. A már említett felmérésből kiderül, hogy a közfoglalkoztatásban az LHH-s térségben élők száma: 591 fő volt. Ez az összes résztvevő 17,2%-a.

3. A közfoglalkoztatás partnerszervezetei

A partnerszervezetek közel fele önkormányzat, a civil szervezetek és egyéb intézmények pedig hasonló arányban képviselik a maradék részt (24, illetve 27%-ban).

A kulturális közfoglalkoztatásban 1895 partnerszervezet vett részt. Ezen szervezetek megoszlása megyénként eltérő képet mutat. A gazdaságilag elmaradott, aprófalvas területeken, megyénként akár száznál is több szervezet csatlakozott a kulturális közfoglalkoztatáshoz.

Békés, Borsod, Szabolcs, Baranya és Somogy megye magas közfoglalkoztatotti létszáma igen magas partnerszervezeti számmal társul (minden felsorolt megye esetében száznál több szervezet található). Hajdú-Bi-

1. táblázat Megyei létszámadatak

Megye	Közfoglalkoztatotti létszám	Partner-szervezetek száma	Az egy szervezetre jutó átlaglétszám
Győr-Moson-Sopron	105	66	1,6
Fejér	134	83	1,6
Tolna	162	90	1,8
Heves	169	92	1,8
Zala	193	96	2
Bács-Kiskun	200	98	2
Veszprém	182	86	2,1
Vas	157	74	2,1
Somogy	246	117	2,1
Borsod-Abaúj-Zemplén	347	164	2,1
Komárom-Esztergom	164	70	2,3
Szabolcs-Szatmár-Bereg	335	137	2,4
Pest	222	94	2,4
Nógrád	208	88	2,4
Baranya	291	119	2,4
Békés	362	140	2,6
Jász-Nagykun-Szolnok	205	71	2,9
Budapest	176	48	3,1
Csongrád	243	77	3,2
Hajdú-Bihar	322	85	3,8
Összesen	4423	1895	2,3

har megye szerepe érdekes, hiszen a szervezetek száma alapján a középmezőnybe tartozik, ehhez azonban igen jelentős dolgozói szám társul. Fejér és Győr-Moson-Sopron megyét kell még kiemelni, ugyanis ezeken a területeken nemcsak a szervezetek száma alacsony, hanem a dolgozói létszám is.

A táblázat a megyénkénti teljes dolgozói létszámot, a partnerszervezetek számát és az egy szervezetre jutó dolgozói létszámot mutatja. Egy partnerszervezet átlagosan 2 közfoglalkoztatottat fogadott. Budapesten, Hajdú-Bihar és Csongrád megyében

több mint 3 fő jutott egy szervezetre, míg Győr-Moson-Sopron, Fejér, Tolna és Heves megyében még a két főt sem érte el a számuk.

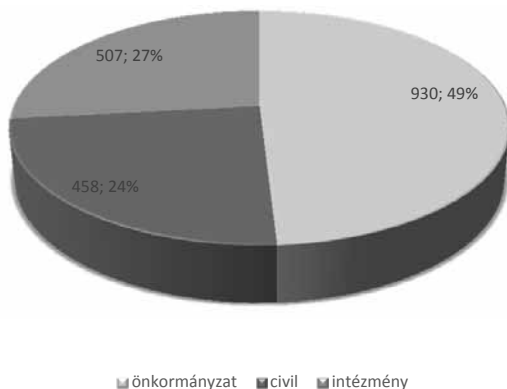
4. A közfoglalkoztatottak főbb tevékenységei

A közösségi munkások, az asszisztensek és a közösségi koordinátorok egyaránt online munkanaplóikban számoltak be heti tevékenységeikről, mely által közelebbi képet kaphattunk feladataikról. A zárt kérdésekre adott válaszok bemutatása következik az alábbiakban.

A közösségi munkások tevékenységei

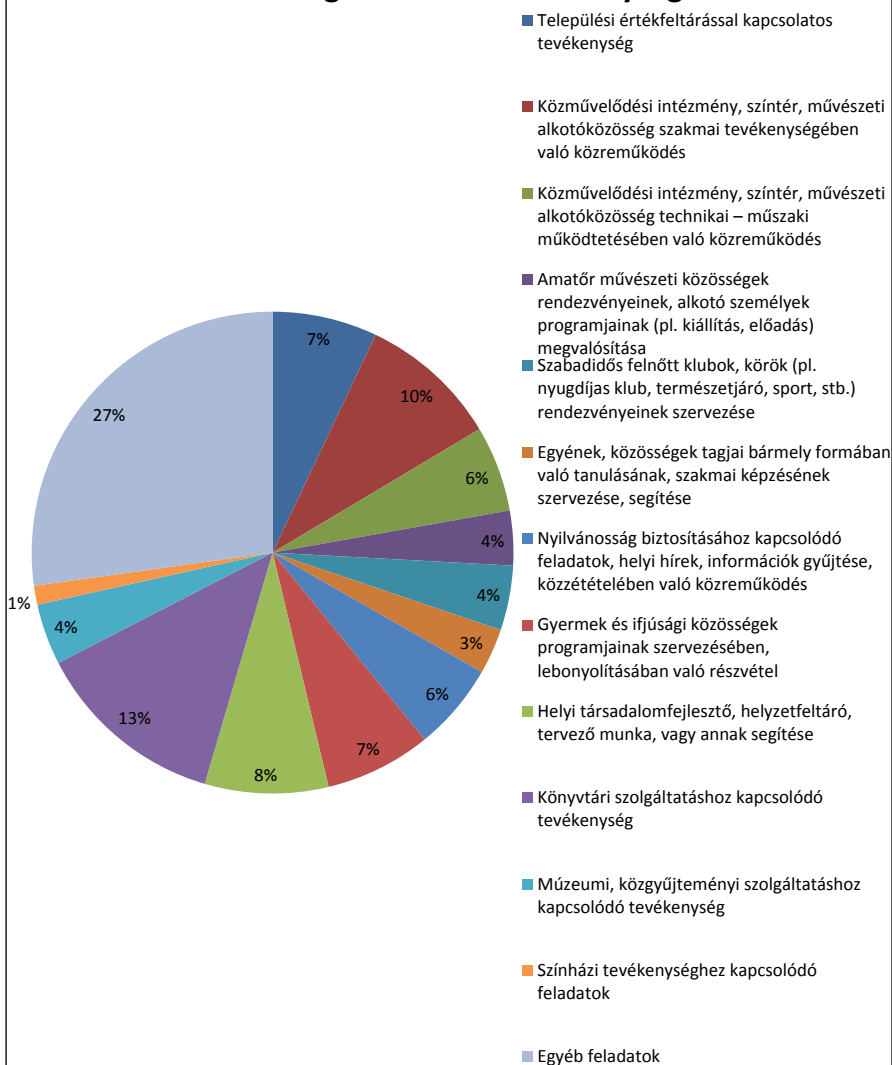
A közösségi munkások igen sokrétű feladatot végeztek a program során. Amit azonban mindenképp érdemes kiemelni, az a közművelődési intézmény, szintér, művészeti alkotóközösség szakmai tevékenységében való közreműködés (10%), a könyvtári szolgáltatásokhoz kapcsolódó feladatok (13%), valamint az egyéb feladatok igen magas aránya (27%).

A partnerszervezetek megoszlása

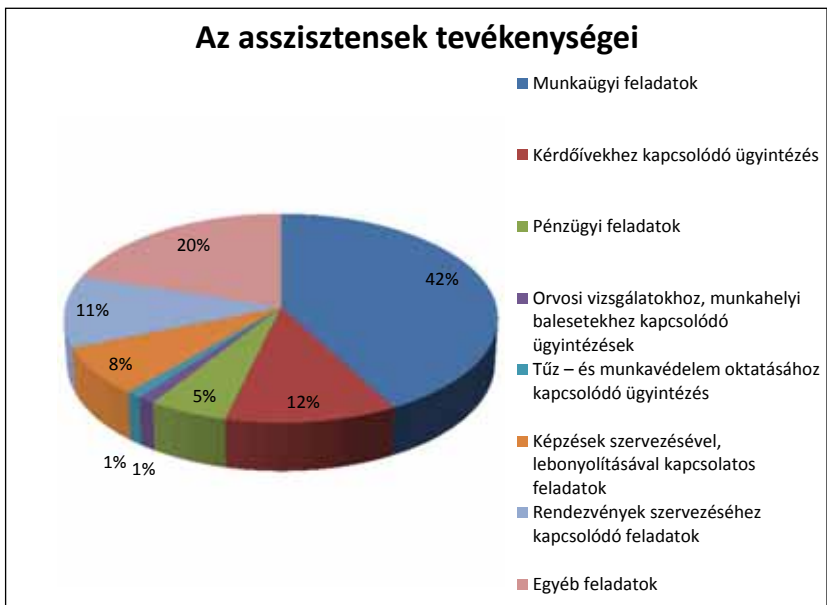
9. ábra A partnerszervezetek megoszlása (N=1895)

A közösségi munkások tevékenységei

10. ábra A közösségi munkások feladatainak megoszlása

Az asszisztensek tevékenységei

11. ábra Az asszisztensek feladatainak megoszlása

Az *egyéb tevékenységek* közé technikai (díszítés, teremrendezés), asszisztensi, ügyfélszolgálati feladatokat soroltak igen nagy arányban, emellett megemlítettek többek között a képzést, a táppénzt és a szabadságokat is.

Az asszisztensek tevékenységei

Az asszisztensek által végzett munka nagy részét a munkaügyi feladatok adták (42%). Az egyéb feladatokkal töltött idő a többi tevékenységhez képest viszonylag magas értéket kapott (20%).

A válaszadók az *egyéb tevékenységek* közé gyakran sorolták a képzést, a szabadságokat, a táppénzt és az ünnepnapokat. A válaszok között nagy arányban jelentek meg adminisztratív feladatok, rendezvényszervezés, könyvtári munkák stb.

A közösségi koordinátorok tevékenységei

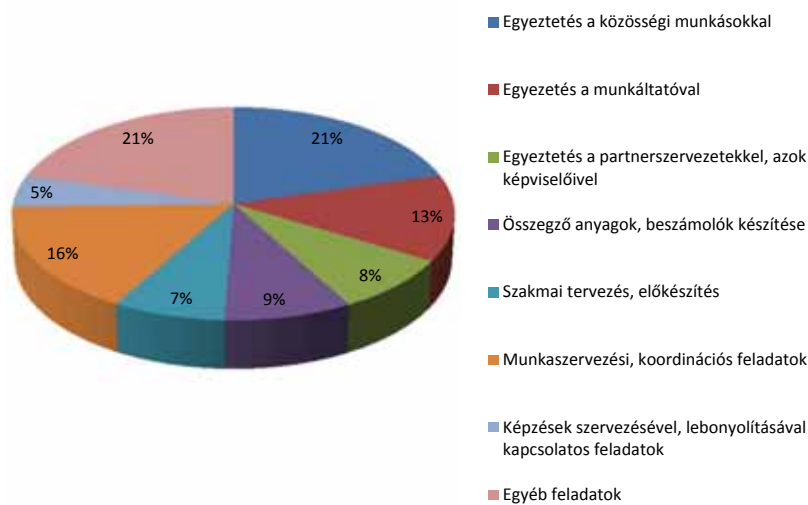
A koordinátorok tevékenységének igen jelentős hányadát adja a közösségi munkásokkal való egyeztetés, hiszen ez volt egyik fő feladatuk. Ugyanilyen arányban foglalkoztak olyan feladatokkal, amiket az egyéb kategóriába soroltak. A képzések szervezésével és lebonyolításával töltötték munkaidejük legkisebb részét, ami összefüggésbe hozható a képzések időtartamának rövidegével.

A fő feladatok közé nagy arányban kerültek *egyéb tevékenységek*. A nyitott kérdések kategorizálása után látható volt, hogy adminisztratív, könyvtári, közösségi munkák, rendezvényszervezések alkotják nagy részben ezt a kategóriát.

Rendezvények, melyek szervezésében, lebonyolításában a közösségi munkások részt vettek

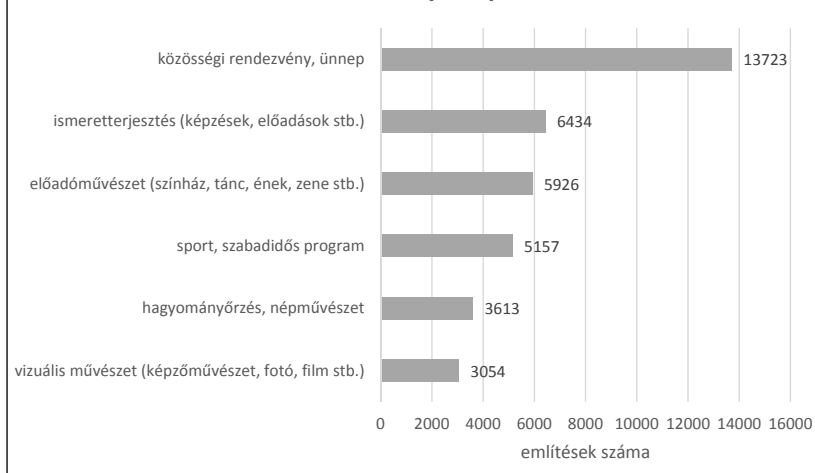
A közösségi munkások feladata nem elsősorban a rendezvényszervezés volt, azonban a helyi társadalmi

A közösségi koordinátorok tevékenységei

12. ábra A koordinátorok feladatainak megoszlása

A rendezvények típusai

13. ábra A rendezvények típusai az említések száma alapján (N=37907)

folyamatok beindításában, a közösségfejlesztésben alapvető szerepe volt ezeknek az alkalmaknak. Tevékenységünk során a rendezvények szervezése nem cél, hanem eszköz.

A közel 38 ezer program, melynek szervezésében a közösségi munkások részt vettek, több mint harmada közösségi rendezvény, ünnep. Ilyen volt már a program elején az adventi készülődés ideje, a karácsonyi, újévi programok, a magyar kultúra napja, a farsangi időszak, a báli szezón, február végén a Kultúrházak éjjel-nappal rendezvényeihez kapcsolódó programok, március közepén a nemzeti ünnephez fűződő megemlékezések, végül a program végéhez közeledve a húsvéti rendezvények.

5. A közfoglalkoztatás társadalmi hasznossága

A hátrányos helyzetű települések

Magyarország megyéi, kistérségei között igen nagy eltérések találhatók, az alapvető demográfiai mutatók, a gazdaságban betöltött szerepük, illetve a népesség jövedelmi helyzete szerint. A magyar lakosság közel negyede él aprófalvakban, kistelepülésekben (500 fő alatti népesség), amely kistelepülések közlekedésük, a központtól való távolságuk miatt könnyen perifériává (belső perifériává) válhatnak. Ezek a településeken különösen nagy gon-

dot okoz az elöregedés, az alapvető intézmények hiánya, a munkanélküliség; kiemelten a női munkanélküliség aggasztó mértékű jelenléte.

A jellemzően aprófalvas településszerkezetű Borsod-Abaúj-Zemplén megyéből 101 település kapcsolódott. Szabolcs-Szatmár-Bereg megyéből 94 db, Somogyból 83, Baranyából pedig 75 település vett részt.

Az országos arányhoz képest felülreprezentált volt a programban résztvevő, LHH-s térségben élők aránya. Ezért a program kiemelten tudott az LHH-s települések ellátásával foglalkozni, azon javítani, illetve ezeken a településeken munkát kínálni.

A kistelepülések segítése

Az országos lakossági adatok szerint a népesség 31,9%-a él háromezer fő lélekszám alatti településeken. Magasabb volt a kistelepüléseken élők, dolgozók aránya a kulturális közfoglalkoztatásban (47%), mint a magyar átlag. Az LHH-s településeken túl tehát a kistelepülésekre is elmondható, hogy kiemelten fontos szerepet játszottak a közfoglalkoztatásban, javítva a kistelepüléseken a munkavállalás esélyeit, illetve a közösségi-kulturális élet lehetőségeit.

A fiatal munkavállalók helyzetének javítása

A pályakezdők munkanélkülisége szintén a magyar társadalom egyik jelentős problémája. A kulturális közfoglalkoztatásban megközelítően 1700 fő 25 év alatti fiatal kerülhetett kapcsolatba a munka világával, szerzhettek tapasztalatot, mint munkavállaló. A program jellegéből következően ez a találkozás a kulturális (közművelődési, közgyűjteményi) világ keretében történhetett, amely fogadó környezet egy bizonyos fajta védettséget jelenthetett számukra. Hangsúlyozni szükséges, hogy a fiatalok a saját lakóhelyükön dolgozhattak, mentesülve az utazás időigényétől, valamint annak költségeitől. Élve azzal a lehetőséggel, hogy saját lakókörnyezetük világát jobban megismerhették, a közösségi folyamatok-

ba betekintést nyerhettek, újabb, más típusú kötődéseket szerezve.

A kulturális közfoglalkoztatás programja sajátos keretrendszerrel segítséggel tehát jelentősen javítani tudta az ifjúság munkaerő-piaci helyzetének alakulását, reagálva egy feszítő társadalmi problémára.

A fiatal diplomások

A fiatal diplomások száma 529 fő volt a programban, ez az összes foglalkoztatott 15,4%-a volt. (A fiatalokat az Eurostat standardnak megfelelően 29 éves korig számítva.)

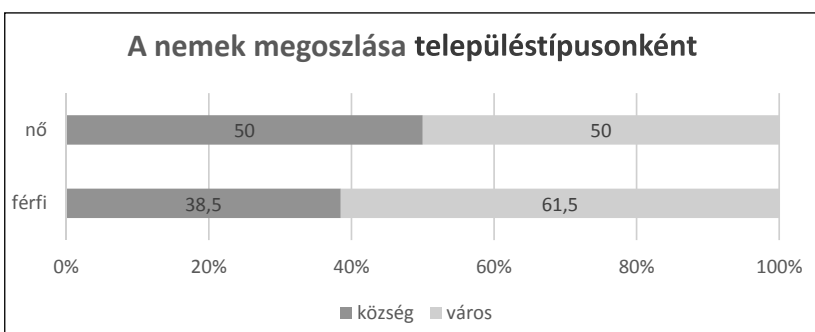
A fiatal diplomások aránya pontosan megegyezett a teljes csoportbeli diplomások arányával (28-28%). Éppen az életkorukból következően, elképzelhető, hogy a középiskola és a felsőfokú tanulmányok között vannak életútjuk során, hiszen jelentős volt a huszonöt év alattiak aránya, amely életszakasz a mai tanulmányi szokások szerint még az aktív tanulási időszak része.

A községben élő nők helyzetének javítása

A kulturális közfoglalkoztatásban résztvevők 74%-a nő, 26%-uk férfi volt. Ezek az arányok jellemzőek a kulturális szféra alkalmazottainak nemek szerinti összetételére.

A programban dolgozó községben élő nők száma: 1347 fő volt. A nők elhelyezkedése a kistélepeken még nehezebb. A nők a család, a gyermekek miatt kevésbé tudják vállalni a településekről való ingázást a nagyobb települések, a városok, a nagyobb falvak viszonylagosan gazdagabb munkaerő kereslete felé. Ezért volt különösen eredményes a falun élő nők számára a program, mert a saját lakótelepülésükön kerülhettek alkalmazásba. Így vélhetően könnyebben össze tudták hangolni a család gondozását és a munkahelyi feladatokat.

A közfoglalkoztatásban dolgozó nők 50%-a községben élt, a férfiaknak csak a 38,5%-a. A program tehát sikeresen szolgáltatta meg a községekben élő nők rétegét, akik értelmes munkához, kereseti lehetőséghez jutottak az alkalmazás során.

14. ábra A nemek megoszlása településtípusonként (%)

A képzés

A programban résztvevők többsége (84,7%) jelezte, hogy szívesen részt venne valamilyen tanfolyamon, képzésen, hogy munkát találjon. A csoportban tehát hajlandóság mutatkozott a tanulás, a képzés, az új dolgok iránt.

A kulturális közfoglalkoztatás során közel négyezer fő (az asszisztens munkakörben dolgozókon kívül minden közfoglalkoztatott) végezte el a „Kulturális közösségszervezés alapjai” elnevezésű képzést az ország minden megyéjében. A képzésen a résztvevők megismerhették a közművelődés intézményrendszerének főbb jellemzőit, a terület finanszírozásának alapelveit, a kulturális terület jogi szabályozásának alapvetéseit. Betekintést nyertek a közösségfejlesztés módszertanába és gyakorlatába, amely lehetővé tette, hogy a gyakorlati munka során, a terpen a foglalkoztatottak tudatosabban, hatékonyabban, sikeresebben tevékenykedhessenek.

A gyakorlati tevékenység

A településeken, kulturális szervezeteknél töltött idő és munkavégzés, a képzés, a szisztematikusan összeállított (társadalomismereti, helyzetfeltáró) adatfelvételi modulokban

való részvétel komplexen a terület egy olyan irányított megismerésére volt alkalmas, amely a kulturális intézményrendszer tudatos használatára is felkészített, valamint elindíthat közösségi kezdeményezéseket, amelyeket a helyben élők maguk generálnak. Ezzel is reagálva a lokális problémákra, adott esetben lehetőségekre a község és a település egészének hasznára. A program zárásakor a közfoglalkoztatottak 64%-a tervezte, hogy önkéntes munkát fog végezni kulturális területen a jövőben.

A kulturális közfoglalkoztatás egésze így, több komponens egymásra hatásával, együttesen szolgálta az aktív, felelős, cselekvő állampolgárrá válás ügyének sikeres felkarolását.

Kiemelhető eredmény továbbá, hogy a közfoglalkoztatásban résztvevő járási szinten tevékenykedő koordinátorok a Nemzeti Művelődési Intézet megyei irodahálózatához csatlakozva országos lefedettségű közösségi hálózat kialakításának alapjait fektették le.

Mindezek alapján megállapítható, hogy a Nemzeti Művelődési Intézet működése, irányítási rendszere, korábban kiépült megyei hálózata, munkatársai és a közfoglalkoztatási programban megszerzett tapasztalata alapján alkalmas az ilyen jellegű és nagyságrendű programok megvalósítására.

A Nemzeti Művelődési Intézet Kulturális Közfoglalkoztatási Programjáról készült beszámoló részanyagait készítették a Nemzeti Művelődési Intézet munkatársai, a Kiemelt Programok Főosztályának főosztályvezető-helyettese, Kárpáti Árpád, szakmai munkatársa, Novák Erzsébet és a Stratégiai Fejlesztési Főosztály főosztályvezető-helyettese, G. Furulyás Katalin és szakmai munkatársa, Dudás Katalin.